

Nový volební systém: Na koho je to past?

Změna volebního systému, na které se údajně dohodli Miloš Zeman a Václav Klaus, může mít vedlejší efekty, které tyto političtí předáci možná dostatečně nezvážíli. Jak oba politici správně předpokládají, zvýšení počtu volebních obvodů na zhruba třicet pět by nepochybně zkomplikovalo pozici menších stran a mohlo by za určitých okolností vést k vytvoření systému dvou politických subjektů. Je ovšem poněkud arogantní předpokládat, že dvěma vyvolenými stranami musí být právě ODS a ČSSD.

Volební systém navrhovaný Klausem a Zemanem by totiž menší politické strany automaticky tlačil k podobnému chování, k jakému je donutil většinový systém během loňských senátních voleb. Ty nevyhrála ani ODS, ani ČSSD, ale právě čtyřkoalice menších stran, která byla volebním systémem donucena postavit společné kandidátky. V listopadovém klání získala čtyřkoalice více křesel v horní komoře než obě velké strany dohromady: Pokud by svůj úspěch zopakovala, mohla by s pomocí volebního systému, který prosazují ČSSD a ODS, dokonce získat nadpoloviční většinu křesel v parlamentu.

Klaus a Zeman poněkud ukvapeně předpokládají, že jejich „velké strany“ budou vždy silné a takzvané „malé strany“ zůstanou napořád slabé. Jako určité varování by měla posloužit rostoucí síla komunistů.

Klaus a Zeman poněkud ukvapeně předpokládají, že jejich „velké strany“ budou vždy silné a takzvané „malé strany“ zůstanou napořád slabé. Jako určité varování by měla posloužit rostoucí síla

Kresba Jan Tomaschoff

komunistů. „Systém dvou“ neohrožuje vyspělé demokracie - v nestabilním postkomunistickém prostředí, okořeněném neschopností demokratických stran efektivně vládnout, by ale mohl volební systém Klaus/Zeman vést k návratu komunistů k moci. Jestliže si ČSSD a ODS libují, že by za určitých okolností nepo-

řebovaly ani koaličního partnera, měly by zvážit možnost, zda se „za určitých okolností“ nemohou stát absolutními vítězi voleb komunisté.

Následující efekt systému dvou stran si poněkud autoritářští Zeman a Klaus jistě nepřejí: Jestliže se přirozená názorová pluralita, která existuje v každé společ-

nosti, musí pod tlakem volebního systému vměstnat do pouhých dvou pólů, stanou se vnitřně pluralitními a rozvrstvenými právě dvě střídající se strany. V zemích, kde systém dvou politických subjektů existuje, jsou takové strany spíše širokými koalicemi různých zájmových a politických skupin napravo a nalevo od politického středu. V praxi to znamená, že v takových stranách existují nejrůznější frakce, které spolu svádějí boj o výslednou podobu strany. Předsedové takových organizací musí mít především schopnost integrovat různé názorové proudy. V žádném případě se taková strana nemůže chovat jako oddaný klub fanoušků jedné výrazné osobnosti.

Systém dvou stran vede také k jisté ideové rozštělosti. Zatímco frakce uvnitř stran mohou být ideologicky jasně vyhraněné, megastrana taková být nemůže, neboť by nemohla reprezentovat poměrně široké spektrum voličů. Pokud by se takovými stranami měly stát ODS a ČSSD, je zřejmé, že zejména ODS by měla značné problémy, neboť je vnitřně poměrně rigidní a je příliš svázána s osobou svého předsedy.

Další historicky ověřenou zkušeností je, že úsilí politiků přizpůsobovat volební systém svým momentálním potřebám obvykle vede k protireakci voličů. Ti mají tendenci bránit tomu, aby jejich politická vůle byla zneužívána politiky, kteří mají zrovna dostatek moci k manipulaci volebními pravidly. Demokracie je flexibilní systém, v němž je velmi těžké předvídat politické chování občanů. Pravidlem ovšem je, že voliči, zejména středoví, mají tendenci hlasovat tak, aby zabránili politickým extrémům či jednoznačné převaze té které strany. Trochu namyšlený pokus ODS a ČSSD zajistit si do budoucnosti místo na politickém výsluní, by se tedy mohl obrátit proti nim.

Jiří Pehe

Právník a politolog